

**MUNI
PED**

Osobnost žáka

Ing. Nikola Straková

Žáci středních škol

- Období pubescence, adolescence
- Hormonální, tělesné změny
- Změny se projevují v psychické oblasti
- Jejich hlavní činnost = učení se, školní docházka
- Ideální předpoklady pro učení se
  - Vrcholná úroveň myšlení, dokáží myslet abstraktně, kriticky, logicky usuzovat, hodnotit, snaha samostatně řešit problémy, neuspokojí je kompromis
- Prudký pokles motivace žáků učit se, zájmu o školu
  - Problémy s koncentrací pozornosti, střídání zájmů, podrážděnost, neovládání se, vzdor

Kognice x učení se

- Lidé se odlišují způsoby, kterými se učí
- Poznávání (kognice)
  - Zapamatování, představivost, usuzování, myšlení, řeč = procesy přijímání a zpracování informací
- Učení se
  - Člověk mění své poznatky o světě, své chování, způsoby činností, postoje, osobní vlastnosti, obraz sebe samého = rozvoj osobnosti prostřednictvím transformovaných zkušeností (individuálních, sociálních) na systém znalostí
  - Člověk musí vnímat, chápat zapamatovat si (=kognitivní složka učení se), ale zároveň musí chtít a vydržet (= motivační a volní složka učení se)
- Pojem učení se (učební styl) je širší než poznávání (kognitivní

Styl učení

= souhrn postupů, které jednatlivec v určitém období preferuje při učení se

- Vyvíjí se z vrozeného základu
- Mění se a zdokonaluje se
- Pomáhá dosahovat dobré výsledky při učení se
- Může komplikovat dosahování dobrých výsledků
  - Záleží na typu učiva, na pedagogické situaci
- Člověk si ho zpravidla neuvědomuje, systematicky ho neanalyzuje a nezlepšuje

Typologie učebních stylů

- Klasifikace učebních stylů podle smyslových preferencí (VARK)
- Učební styly podle převažujících druhů inteligence
- Učební styly podle D.A. Kolba

Klasifikace učebních stylů podle smyslových preferencí

- Předností uplatňování některých smyslů při přijímání informací
- Lépe se učí při:
  - Poslouchání jiných,
  - Čtení
  - Prohlížení obrázků, grafů, schémat
  - Manipulací s učebními pomůckami
  - ...

VARK

– Rozlišuje 4 učební styly:

1. Visual (vizuální, zrakový)
2. Aural (auditivní, sluchový)
3. Read/write (číst/psát, verbální, slovní)
4. Kinesthetic (kinestetický, pohybový)

Vizuálně-neverbální (zrakově-obrazový) učební styl

- Obrazová podoba učiva
  - Obrázky, schémata, diagramy, grafy, mapy, fotografie, filmy, videozáznamy, symboly, grafická úprava textu (šipky, kruhy, podržení, barvy), exkurze, ...
- Ilustrované učební texty (ne poslech učitele)
- Pozorování (lépe než fyzická činnost)
- Používání zraku při učení
- Rádi sedí v předních lavicích (aby jim nic nebránilo ve výhledu)
- Rádi kreslí, mají cit pro barevnost, dobře rozpoznávají barevnost

- Hůře chápou a pamatují si, když poslouchají učitele
- Mají sklon nesprávně interpretovat slova
- Nemají rádi:
  - Přednášky
  - Monology učitele
  - Neilustrované texty
  - Písemné úlohy s důrazem na slova, gramatiku

Efektivní způsoby učení se

- Zaznamenávání učivo v podobě schémat, pojmových map, obrázků, diagramů, ...
- Slova nahrazovat symboly, grafickými značkami, barevně odlišovat části učiva, ilustrovat, vizualizovat
- Používat učební karty (A5, důležité věci včetně ilustrací a obrázků)
- Používat počítače
- Tiché prostředí, bez hluku a řeči s využitím multimédií

Doporučené způsoby vyučování

- Hlavní myšlenky, klíčové prvky napsat na tabuli
- Učivo prezentovat v podobě schémat, vývojových diagramů
- Používat názorné pomůcky
- Používat multimédia

Auditivní (sluchový) učební styl

- Nejlépe se učí, když informace poslouchají
- Radši poslouchají a mluví než čtou a píší
  - Po jednom poslechu jsou schopní si zapamatovat jména, písničky
  - Chápat psané jim ale dělá potíže
- Dokážou si vybavit hlas i rozhovor
- Nejlépe se učí posloucháním přednášek, z nahrávek, z komunikace s ostatními žáky
- Dobře si pamatují příběhy
- Dělají si málo poznámek

Efektivní způsoby učení se

- Neměli by vynechat žádnou vyučovací hodinu a konzultaci
- Učivo by si měli doplňovat komunikací se spolužáky
- Nahrávat učivo a pouštět i např.: na zastávce, v mhd, ...
- Nahlas opakovat učivo
- Učit s alespoň jedním spolužákem
  - Konzultace, vzájemné vysvětlování
- Rýmované texty, akronymy, ...

Doporučené způsoby vyučování

- Projevy zdůraznit změnou hlasu, pomlčkami, intonací
- Skupinové formy spolupráce
- Rozhovory, diskuse
- Dovolit používání nahrávacích zařízení
- Příběhy
- Diktovat definice a poučky
- Umožnit konzultace

Vizuálně-verbální (zrakovo-slovní) učební styl

- Nejlépe se učí čtením učebních textů
- Preferují pozorování před poslechem, fyzickou činností
- Měli by používat při učení zrak
- Dobře si pamatují napsaná slova a čísla
  - Dokážou si je dobře vybavit (i celou stranu učebnice)
- Mají těžkosti při pouhém poslechu učitele
  - Proto si hned zapisují, co slyší
- Dokážou studovat i samostatně (bez učitele, spolužáků)

Efektivní způsoby učení se

- Učivo i návody na procvičování zaznamenávat písemně
- Vše potřebné zapisovat i vícekrát
- Vyjadřovat vlastními slovy->napsat->často číst
- Diagramy, grafy, tabulky přepisovat slovy
  - Trendem je...když se zvětší...pak se zmenší...
- Požívat při psaní odrážky, číslování, odstavce
- Barevně rozlišovat
- Učební karty
- Tisk poznámek z PC

16_ Definice zápatí_název prezentace/_pracovníčtě

– Učit se samostatně v klidu

Doporučené způsoby vyučování

- Hlavní myšlenky, klíčové prvky psát na tabuli
- Rozdávat výukové listy
- Uvádět zdroje literatury
- Bezproblémový vstup do knihovny

Kinestetický (pohybový) učební styl

- Nejlépe se učí, když s učivem mohou něco dělat
  - Dotýkat se UP
  - Manipulovat s UP
  - Mohou se pohybovat
- Učí se činností
- Spojením s realitou
  - Osobní zkušenost, ukázky, příklady, simulace
- Jen s námahou dokážou dlouho sedět, poslouchat, být ticho a nic nedělat
- Rádi pracují rukama, pokus x omyl, dobrá koordinace, rádi žvýkají

Efektivní způsoby učení se

- Používat trojrozměrné učební pomůcky
  - Reálie, modely
  - Manipulovat, dotýkat se jich
- Dělat přestávky při učení, opakovat nahlas při chůzi
- Snažit se vyhotovit trojrozměrné modely pro ilustraci učiva
- Vícekrát přepisovat, řešit úlohy, velké množství příkladů z praxe
- Soustředit se na hlavní myšlenky
  - Ne na psané celé věty, hlas učitele, gramatiku
- Simulovat zkoušku doma (otázky, příprava, odpovědi)

Doporučené způsoby vyučování

- Umožnit aktivní činnost
  - Manipulace s trojrozměrnými pomůckami, odhalování jejich vlastností
- Příklady z praxe
- Vysvětlovat praktický význam
- Zařazovat laboratorní práce, praktické cvičení, exkurze, inscenační metodu, projektové vyučování

Přijímání informací x výstup z učení

- Preference učebního stylu nesouvisí pouze s přijímáním informací, ale i s výstupem z učení
- Výstup z učení = zkoušení, domácí úkoly, cvičení, zadání, projekty
- Žák s preferencí
  - Vizuálně-neverbálního stylu učení -> bude preferovat výstup v podobě obrázků, schémat, diagramů, tabulek
  - Vizuálně- verbálním stylem učení ->bude preferovat výstup v podobě psaného textu
  - Auditivního stylu učení -> bude preferovat výstup v podobě rozhovoru, slovního projevu
  - Kinestetického stylu učení -> učební pomůcky, modely, rád se bude pohybovat

Smíšené učební styly

- Podle Fleminga jsou tyto učební styly převážně vrozené
- Přirozený učební styl = nejúspěšnější při učení
- Přirozených učebních stylů může být i více (2, 3, všechny)
- Dospíváním, učením, zkušenostmi se učební styly zdokonalují a mohou se i měnit

Zamaskovaný přirozený učební styl

- Vrozený učební styl může být zamaskovaný jinými
  - V důsledku neadekvátních vyučovacích postupů učitele
  - Nepoužíváním vrozeného učebního stylu (vcelku úspěšně jsou používány styly jiné)
- Neužitečné, neefektivní
- **Pokud se člověk neučí převážně učebním stylem pro něj přirozeným, nedosahuje takových učebních výsledků, jakých by mohl!**
- Osvojit si takové učební postupy, které jsou kompatibilní s preferovaným učebním stylem

Dotazník VARK

Následující dotazník obsahuje 13 otázek popisujících běžné životní situace. Každá otázka obsahuje 3 až 4 nabízené odpovědi. Vyberte v přiloženém záznamovém listě tu nabízenou odpověď, která nejlépe vystihuje vaše reakce v případě, že byste měli řešit příslušnou situaci. **Můžete vybrat i více nabízených odpovědí, pokud vystihují vaše reakce.** Jestliže některá otázka dotazníku obsahuje popis životní situace, kterou si neumíte představit, vynechejte tuto položku a nekroužkujte žádnou nabízenou odpověď.

Na jednotlivé položky dotazníku neexistují správné ani nesprávné odpovědi.

Vyhodnocení dotazníku

1. Spočítejte si všechny odpovědi, které jste v dotazníku zaškrtnuli.
2. V následujícím schématu zakroužkujte a potom spočítejte všechny odpovědi, které jste v dotazníku zaškrtnuli:

V – vizuálně – neverbální (zrakovo-obrazový) učební styl

1a, 2b, 3c, 4b, 5b, 6d, 7a, 8b, 10a, 11d, 12c, 13b spolu .....bodů

A – auditivní (sluchový) učební styl

1b, 2c, 3a, 4c, 5d, 6a, 7c, 8a, 9c, 10b, 11b, 12a, 13d spolu .....bodů

R – vizuálně – verbální (zrakovo-slovní) učební styl

1c, 2a, 3b, 5c, 6b, 7b, 9b, 10c, 11c, 12b, 13a spolu .....bodů

K – kinestetický (pohybový) učební styl

1d, 2d, 3d, 4a, 5a, 6c, 7d, 8c, 9a, 10d, 11a, 13c spolu .....bodů

3. Odečtete od nejvyššího počtu bodů, které jste v jednom z řádku dosáhli, postupně počty bodů v ostatních řádcích.

4. Porovnejte číselné hodnoty jednotlivých rozdílů s hodnotami uvedenými v tabulce:

Celkový počet odpovědí	Velmi silná preference	Středně silná preference	Mírná preference
Do 16	4 a víc	3	2
17 – 22	5 a víc	4	3
23 – 30	6 a víc	5	4
Nad 30	7 a víc	6	5

Učební styly podle převažujícího druhu inteligence

- Intelligence = různé druhy schopností na sobě nezávislých
- Gardnerova MI teorie = teorie 7 druhů inteligence
  - Lingvistická (jazyková, řečová)
  - Logicko-matematická
  - Prostorová (vizuální)
  - Tělesnokinestetická (pohybová)
  - Muzikální (hudební)
  - Interpersonální
  - Intrapersonální
  - (přírodní, duchovní, existenciální)
- Každý máme všechny druhy, ale některé (2-3)více rozvinuté

Aktivizace inteligencí

- Jednotlivé druhy inteligencí se aktivizují při reakcích člověka na různé druhy informací (různé způsoby prezentace informací)
  - Prezentace slovy aktivizuje lingvistickou inteligenci
  - Prezentace hudbou aktivizuje muzikální inteligenci
- Tradiční škola
  - Převažuje prezentace slovy, symboly, čísly, abstrakcemi =>aktivizuje a rozvíjí zejména lingvistickou a logicko-matematickou inteligenci
  - Úspěšní žáci = žáci s preferencí těchto inteligencí (žáci s vysokým IQ)
- Existuje více způsobů jak prezentovat učivo

- Př.: Žáky s preferencí prostorové (vizuální) I

- > pochopení občanské války ve Španělsku

- > studium obrazu Guernica od Picassa (x čtení učebnice Dějepisu, knih o válce)

- Aplikace MI teorie ve škole

- USA projekt Zero (Interview with Howard Gardner, 1999)
  - Statisticky lepší výsledky v oblasti vědomostí a dovedností žáků
  - Zlepšení docházky do škol
  - Zlepšení spolupráce s rodiči

Lingvistický (jazykový, řečový, verbální) učební styl

- Žák rád a dobře čte, píše, mluví, dobře chápe význam slov
- Velká slovní zásoba, dobře vysvětluje, přesvědčuje
- Pamatuje si dobře jména, názvy, data
- Aktivizuje se posloucháním, čtením, psaním slov
- Žák se nejlépe učí mluvením, posloucháním, čtením
- Rozvoj: dávat pokyny, vysvětlovat, radit, pojmové mapy, psát, křížovky, slovní hádanky, knihy, časopisy, internet, psát deník,

Logicko-matematický učební styl

- Žák má rád práci s čísly, řešení problémů, experimenty, hledání řešení, měření, analýzy, kategorizace
- Chce vědět jak věci fungují, hledá racionální vysvětlení, logiku věci, je dobrý v matematice, fyzice, logice
- Aktivizace řešením problémů, nových řešení, poznáváním abstraktních modelů (vzorce, souvislosti, vztahy)
- Žák se nejlépe učí z logicko-matematických vztahů, abstraktním myšlením
- Rozvoj: řešení početních a tvořivých úloh, sestavováním všeobecných algoritmů, vedením osobních účtů, plánováním,

Prostorový (vizuální) učební styl

- Má rád kreslení, projektování, konstruování, prohlížení obrázků, snění, videonahrávky, filmy, fotografie, výtvarné umění
- Má dobrou představivost, smysl pro barvy
- Nemá dobré vyjadřovací schopnosti
- Aktivizace neobyčejnými, zajímavými barevnými obrazy, orientací v neznámém prostředí
- Žák se nejlépe učí vizualizací, prací s obrazy, grafy, barvami, fantazií
- Rozvoj: kreslení z paměti, kreslením vyjadřovat pocity, tvorba map, technických výkresů, návrh nábytku, budov, zahrad, interiérů,

Tělesno-kinestetický (pohybový, fyzický) učební styl

- Má rád práci vlastníma rukama, pohyb, dotýkání se věcí, experimenty, tanec, mimiku, gestiku, dobře koordinuje pohyby
- Těžko chápe informace poslechem, čtením, statickým pozorováním
- Aktivizace při tělesných pohybech (sport, drama, tanec)
- Nejlépe se učí dotyky s věcmi, manipulací v prostoru, pohybem
- Rozvoj: sportovat, vykonávat manuální činnosti, skládačky, Rubikova kostka, stroje, přístroje

Muzikální (hudební) učební styl

- Žák s přirozeným smyslem pro rytmus, rád zpívá, poslouchá hudbu, hraje na hudební nástroj, dobře rozlišuje zvuky, reprodukuje melodie, rytmy
- Obtížně píše slohové práce, ale lehce vymýšlí texty k melodiím, vytváří působivá slovní spojení
- Aktivizuje se rezonancí zvuků, hudby a rýmů v mozku
- Žák se nejlépe učí v rytmech, melodiích, při hudbě
- Rozvoj: opakovat písně, tleskat, bubnovat k nápěvu, pohybovat se podle hudby, improvizovat na hudební nástroj

Interpersonální učební styl

- Žák rád pracuje a učí se ve skupině, rád komunikuje, mívá hodně přátel, je empatický, má rád kolektivní hry a sporty, zajímá se o problémy druhých, je členem spolků, klubů, radí, pomáhá jiným, řídí je a organizuje
- Aktivizuje se při komunikaci a práci s jinými lidmi
- Žák se nejlépe učí spoluprací, rozhovory, výměnou zkušeností, učením od jiných a spolu s nimi
- Rozvoj: interpretací jiných, mluvením k jiným, diskusí, pomáháním jiným při řešení problémů, prací ve skupině

Intrapersonální učební styl

- Žák rád pracuje sám, prosazuje vlastní zájmy, zajímá se o duchovní a existenciální problémy, má bohatý vnitřní život, vysokou sebedůvěru, ostatní ho občas nechápou
- Aktivizuje se v situacích vyžadující sebereflexi, metakognici, duchovno
- Žák se nejlépe učí samostatnou prací, individuálními projekty, vlastním tempem ve vlastním prostředí, spojením s vlastními zážitky vzpomínkami
- Rozvoj: samostatně se učit, vysvětlovat své pocity, rozpoznávat svoje silné a slabé stránky, určovat si osobní cíle a dosahovat jich, osobní

Přírodní učební styl

- Žák má rád přírodu, zvířata, trávení volného času na čerstvém vzduchu, práci v zahradě, zajímá se o ekologické problémy
- Aktivizuje se pobytem v přírodě, kontaktem s rostlinami a zvířaty, potřebou řešit ekologické problémy
- Žák se nejlépe učí v přirozeném přírodním prostředí, rozpoznáváním, kategorizací věcí a jevů
- Rozvoj: pěstování rostlin, chov zvířat, práce na zahradě, turistika, kemping, sběr rostlin, ochrana přírody (knihy, videa)

Učební styly podle Kolba

– Rozlišuje styly učení podle 2 přístupů:

1. Jak vnímají realitu/jak přijímají informace

- V konkrétní podobě/konkrétní zkušenosti (smysly, pocity, zážitky) – intuitivní reakce
- V abstraktní podobě/logicky (analyzují, hledají podstatu, úvahy, myšlenky)

2. Jak zpracovávají informace/učivo

- Reflektivní pozorování/pozorování spojené s přemýšlením, uvažováním, pomalu
- Aktivně, činností, manipulací, experimentováním, okamžitě

